

مارگزیدگی

در زمان مارگزیدگی چه کنیم که خونمان مسموم نشود...

مرگ و میر
در مارگزیدگی
بسیار کم است

در مسمومیت
باسم مار افعی
علائم شوک و
خونریزی در مدت
یک هفته
از بین میرود

مارهای سمی در جلو دهانشان دندان عانی دارند که بواسطه آن نیش می زنند و زهر را به بدن انسان یا حیوانات تزریق می کنند این مارها به سه خانواده تقسیم می شوند:

۱- الایدما (۱) که سمشان روی اعصاب مؤثر است.
۲- مارهای دریایی که سمشان روی ماهیچه ها مؤثر است.
۳- افعی ها (۲) که زهرشان روی عروق مؤثر است.

مارهای دریایی جاری دم پهن هستند و در آبهای غاره آسیا بیشتر دیده می شوند و خیلی بدترت انسان و نیش می زنند بنابراین در باره آنها بحث نمی کنیم.
الایدما: دنگانهای کوتاه و عمیق دارند و شامل گروهبوی زیر هستند:

۱- مار کبری (۳) که طولشان ۱۲۰ تا

لطفا ورق بزنید

- ۱- Elapida
- ۲- Vipers
- ۳- Cobra

۲- مامبا (۱) که طولش ۱۵۵ تا ۲۵۵ سانتیمتر است و این مار خیلی کمتر از کبری نخی میزند.

در اروپا بکثرت مار کبری هست که بان کبرای لب (۲) کننده نیز میگویند و میتواند بوسیله دندان خود سم را حتی تا دو متر نیز پرتاب کند و اغلب صوت و چشم را نشانده کبری می کند و اگر این سم به چشم اصابت کند ایجاد درد و وزم مشاهده میشود می کند.

مارهای خانواده الفی دارای دندانهای بلند هستند و بر این مارها مثل شکل است و آنها بیشتر از مارهای دیگر انش می زنند.

الفی هائی که از نظر پزشکی مهم هستند در اروپا و خاورمیانه زندگی می کنند عبارتند از:

۱- مارهایی که دندانشان شکل اره (۳) است.

۲- مارهای شاعدار (۴) قد ۴۵ تا ۶۰ سانتیمتر که در افریقای شمالی و خاورمیانه دیده میشوند.

۳- مار سوت زدن

۴- مار شب (۵) قد ۶۰ سانتیمتر

- ۱- Mambas
- ۲- Naja-Nigricollitis
- ۳- Echis-Carinatus
- ۴- Cerates
- ۵- Cauaus

اتفاق می افتد و غالباً مار در روز انسان را می گزد و ممکن گزیدگی عموماً در جاهای چه انسان ندانسته یا را روی مار میگذارد و یا از نزدیک مار رد میشود.

دست و انگشتان وقتی مورد حمله قرار می گیرند که انسان ناخود آگاه و یا بطور غلط مار را بدست بگیرد و یا موقع چیدن علف و غیره دستابه مار بزند.

علائم اولیه مار گزیدگی: آثار گزیدگی مارهای خشکی ساده بوده و بشرح زیر است:

۱- علائم ترس و وحشت مشاهده وجود دارد ولی بسته به شخص متفاوت است.

بعضی ها بیخوابی خود را گمان میکنند و در صدد چاره جویی بر می آیند و حتی بر می آند و جرات دارند که پس از گزیدگی شدن مار را تعقیب می کنند ولی بر عکس بعضی دیگر رنگ و رو رفته و بی حال می افتند.

۲- آثار مسمومیت: که آنها هم بدو قسم است: موضعی و عمومی.

آثار موضعی عبارتست از باد کردن عضو درد و گاهی سیاهی محل گزیدگی. اما آثار عمومی عبارتند از:

الف: اثر وقتی (۱) مسمومیت مثل خونریزی و گاهی شوک.

ب: اثر عصبی (۲) مسمومیت مانند تغییرات در دید و تنفس تغییرات هدایتی عصب بر روی ماهیچه های مربوطه ایجاد می شود.

پ: مسمومیت (۳) قلبی که خیلی کمتر

البته آثار و علائم یاد شده بسته به نوع مار فرق می کند ولی آنچه که از همه مهمتر است مقدار سمی است که بوسیله تیش مار به بدن تزریق میشود.

تصور غالب مردم اینست که اگر شخصی بوسیله مار گزیده شد حتماً مژداری سم وارد بدن وی می شود و نتیجه هم مرگ است در صورتی که این تصور غلط است.

آزمایش نشان داده است که مار دو نوع تیش میزند یکی موضعی است که شکاری را تعقیب میکند در آن موقع مقدار زیادی سم وارد بدن شکار خود میکند و شکار بلافاصله میمیرد و دیگر اینکه مار برای دفاع از خود و یا برای اعلان خطر تیش میزند و منظور مار ترس از خطر است و در اینصورت مقدار کمتری سم وارد بدن شخص یا حیوان میکند.

مطالعاتی که در نقاط مختلف گیتی انجام شده است نشان میدهد که خوشبختانه تیش مار غالباً از نوع دوم است و روی این اصل است که در حدود نصف مار گزیده ها یا اسلایسموم نمی شوند و با مسمومیت بسیار جزئی (یعنی فقط ۱/۴ مار گزیده ها علائم مسمومیت پیدا میکنند که خوشبختانه در آنها نیز خطر مرگ الملك است.

علائم بالینی مار گزیدگی:

این علائم بر دو نوعند: زودرس و دیر رس.

- ۱- Vasculotoxic
- ۲- Neurotoxic
- ۳- Cardiotoxic

مار گزیدگی

۱- علائم زودرس: بطوری که در شدت اولین و مهمترین علامت پس از مار گزیدگی ترس و وحشت است مخصوصاً ترس از مرگ ناگهانی. این ترس می تواند حتی باعث شوک و کولاس شود در اینصورت قربانی در حالت تشنه احساسات باید در دست و پستی تر و جسدانک تیش بسیار ضعیف و تنفس سطحی و تند است این علائم در عرض چند دقیقه پس از مار گزیدگی ظاهر می شوند.

« در صورتی که علائم عمومی مسمومیت ندرتاً قبلاً از بیساعت تا یکساعت پس از مار گزیدگی ظاهر میشود و بعد از تیش انش تورم موضعی در عرض چند دقیقه در محل زخم بروز میکند و این علامت دقیقه ای است چه اگر تیش بگزد و تورم موضعی هم حاصل نشود مطمئن خواهیم بود که مسمومیت شدیدتر کار نیست.

سم مار کبری نیز ایجاد تورم موضعی میکند منتهی این تورم دیر تر یعنی یکی دو ساعت بعد ظاهر میشود.

مار کبرای سیاه پس سم را به چشم قربانی خود پرتاب میکند و در نتیجه درد شدید چشم و تورم مشاهده ایجاد میشود.

پس از گزیدگی، بخصوص الفی و کبری درد که گاهی خیلی هم شدید است در تعقیب تیش خورده ایجاد میشود ولی گاهی اصلاً این درد وجود ندارد و یا خیلی جزئی است و گاهی حتی در مسمومیت شدید نیز درد وجود ندارد.

علائم مسمومیت عمومی: که بعد از مار گزیدگی ظاهر میشود عبارتست از لطفاً بقیه را در صفحه ۴۰ مطالعه فرمائید

انفادگی پلکها، فلج ناعصبه نخیره و غلط خون آورد در گردیدگی امس. در مسومیت با سم بعضی از ما را خون غلیظی در پشته مینماید و اگر سوزنی با نوک انگشت بزخم نماید نایست دقیقه خون شده نباید در صورتی که در حالت عادی بیشتر از سه یا چهار دقیقه طول نخواهد کشید.

علامت بالینی شیر در س: در گردیدگی مار افعی و کبری ممکن است تا نولهایی ایجاد شود و از محل نیش سمت بالای عضو کشیده شود. نگروری یا فساد پوست در محل ایجاد میشود و با رنگ سیاه و بوی نامطبوع مشخص میشود و این آثار چند روز پس از مار گردیدگی ظاهر می شود و بعد از چند روز پوست مانند و گاهی هم امتیاج به عمل جراحی دیونگ پوست پیدا میشود و این پوستی که عضو حسته محذوم بوده پوست است و بندرت ماهیچهها و تاندونها و استخوانها را می گیرد ولی پس از فساد پوست اگر معالجات بطور مؤثر انجام نگیرد ممکن است میکربهای وارد زخم شوند و مفاصل را بندند های مجاور را آلوده سازند.

اگر بکنی دو ساعت پس از گردیدگی امس نمود از زانو و آرنج به بالا زدود و علامت شود تریز و کند و آثار خوتریزی از همان چه با غلط حینه وجه از راه زوده ظاهر شود باید مساله را بسیار جدی گرفت و هر چه زودتر به پزشک و مرکز درمانی مراجعه نمود.

همگشا و سم: بافوری که ذکر شد خوشبختانه مرگ و میر در مار گردیدگی بسیار کم است حتی در مواردی که اصلاح معالجه نشود بازم حفر جانی اندک است

مار گردیدگی

بطور عموم مرگ بعد از نیش - الاید - مخصوصا مار کبری زودتریعی بعد از ۳ تا ۵ ساعت پیش میاید در صورتی که در مورد نیش افعی ۲ تا ۳ روز پس از مار گردیدگی مرگ اتفاق می افتد.

در مورد نیش مار کبری مرگ در اثر غفلت دستگاه تنفسی ایجاد میشود در صورتی که نیش مار افعی بعثت خوتریزی، مخصوصا در نقاط حساس بدن، مانند مفر با عت مرگ می شود.

طول مدت درد: در صورتی که فساد نسج پیش نیاید در مورد نیش افعی، درد بندرت پیش از دو هفته طول میکشد. و بعد در طرف ۲ و ۳ هفته بطور کامل از بین میرود و بندرت دوسه ماه طول میکشد و در موارد بسیار کمتر ممکن است عضو بطور دائم متورم بماند.

علامت مسومیت نیز اگر معالجه شود در عرض دوسه روز از بین میرود و گاهی هم دو هفته طول میکشد که علامت مسومیت یکی بر طرف شود.

در مسومیت با سم افعی علامت شوک و خوتریزی در عرض یک هفته از بین میرود البته در صورت معالجه تمام علامت های زود از بین میرود.

کمکهای نخستین: این کمکها قبل از شروع معالجات بوسیله پزشک، توسط خود مار گزیده و یا از دیدگان وی انجام میگردد.

از آنجائی که در طی قرون و اعصار نسبت به خطر مار گردیدگی مطالعه شده است لذا مار گزیده تحت تأثیر این پیش داوری است و بسیار مترسک بنا بر این اولین و طبقه اطرافیان اینست که به مجروح دل

و جرات بنهند و او را از ترس بی خودی بر خنجر درازند و غنود مار گزیده باید خونسردی خود را حفظ کند و دل نوری داشته باشد.

محل زخم باید با ساینون شسته شده و با یک دستمال و یا پارچه تمیز بسته شود سابقا توصیه می شد که محل زخم را بشکافند و آن را با دعان بکنند ولی حالا تجربه به ما آموخته است که اینکار بهتر است غلط است بلکه عوارض نامطلوبی بسیار می آورد چه اولاً شکان دادن بوسایل ضد عفونی شده باعث می شود که میکربها وارد زخم بشوند و عفونت ایجاد نمایند که این عفونت بعداً باعث خوتریزی می شود و خود زخم نیز در خوب میشود.

بکندن محل گردیدگی نیز زیان آور است چه در مواردی دیدیم که میکربهای دهان وارد زخم و باعث آلودگی آن میشود چون نزدغان میکربهای زبان آورو بسیار هستند و همیشه مکان آلودگی وجود دارد. پس شفا کاری که باید انجام داد اینست که با پارچه و یا حتی شلغ روی زخم را پوشانید و با بندی مانند پارچه بپا کمربند و یا بند لاستیکی عبور از قسمت بالای زخم ببندند که سه سه تا از ترزود البته نباید خیلی محکم بست و نباید سم و فغ و نظایر آنرا بکار برد که باعث بریدگی عضو شده و خطر ایجاد نماید. در هر نیم ساعت و یا حداکثر یک ساعت باید بند را چند دقیقه شل کرد تا خون جریان پیدا کند و عضو سیاه نشود و با این تدبیر سم بتدریج وارد جریان خون می شود و خطر کمتر میگردد.

اگر زهر مار کبری سم پاش بپوشم انسان برود باید هر چه زودتر چشم را با آب و یا استنک بسیار ولقیق شست و این کار را باید به زرات تکرار کرد. اگر آب در دسترس نباشد پاک دهان و حتی در موارد اضطراری

مار گردیدگی

با ادرار میتوان چشم را شست. باید مار گزیده را هر چه زودتر به یک بیمارستان و یا درمانگاه و پزشک رسانید اگر مار مرده باشد بهتر است آن را برای تشخیص نوع مار به پزشک ارائه داد و اگر مار زنده باشد باید از جستجوی آن خودداری کرد چه غالباً سمی برای پیدا کردن مار باعث گردیدگی مجدد میشود چون مار عصیانگ است و آماد حمله مجدد است.

درمان: پزشک غالباً سرم ضد زهر مار کزری می کشد و اگر سرم در دسترس نباشد پزشکان مجرب سوزنی از هر نوع که باشد به اسم سرم ضد زهر مار تزریق میکنند تا از راه تنفس باعث تلویت روحیه بیمار شوند معمولا سرم ضد کزاز و آنتی بیوتیک هم تجویز میکنند و تا چند ساعت و گاهی تا یکی دو روز مجروح را تحت نظر می گیرند.

اگر شوک شدید باشد تزریق خون سفید است اگر نامیه حلق فلج شده باشد بهتر است مسدوم را بشکم بخورایند تا اثر شحت و استفرغ جمع شده در حلق بیرون بریزد و باعث ناراحتی و خفگی نگردد.

گاهی بیمار بعثت تورم گلو تمی و التهاب حویب نفس کند لذا «تراکوتومی» یعنی سوراخ کردن نخیره و گذاشتن نوله مخصوص لازم است. و گاهی نفس مصنوعی باید داد.

برای هر نوع زهر مار یک نوع باد زهر درست کرده اند و اگر این باد زهر اختصاصی تزریق شود بسیار مؤثر است و در عرض چند ساعت سم را خنثی می کند لازم بیادآوری مجدد است که در تمام قسمی از مار گزیدهها عوارض مسومیت ایجاد میشود بنا بر این اصولا نصف بیمار ان مار گزیده احتیاج به تزریق باد زهر ندارند ولی بهر حال احتیاطاً بهتر است که سرم تزریق شود.